

**МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАНИНГ ШАХС СИФАТИДА
ШАКЛЛАНИШИДА ПЕДАГОГНИНГ ЎРНИ**

**РОЛЬ ПЕДАГОГА В ФОРМИРОВАНИИ ДОШКОЛЬНИКА КАК
ЛИЧНОСТИ**

**THE ROLE OF THE TEACHER IN FORMING A PRESCHOOL CHILD
AS A PERSONALITY**

**Тангирова Зоҳида -Ғаллаорол тумани МТБ
“Таълим-тарбия сифатини таъминлаш ва
методик хизматни ташкил этиш бўлими шуъба мудири”**

Аннотация: Ушбу мақолада мактабгача ёшдаги боланинг шахс сифатида шаклланишида педагог-тарбиячиларнинг ўрни ва бекиёслиги ҳақида фикрлар билдирилди.

Калит сўзлар: тарбия, бола шахси, оиланинг иштироки, ҳамкорлик, маънавий ва жисмоний камолот, тизимлилик, педагогик компетентлик.

Аннотация: В статье рассматривается роль и своеобразие влияния педагога – воспитателя на формирование личности дошкольника.

Ключевые слова: воспитание, личность ребёнка, участие семьи, сотрудничество, духовное и физическое развитие, систематизация, педагогическая компетентность.

Annotation: This article discusses the role and uniqueness of the influence of traditions teacher in the formation of a preschool child as a person.

Key words: upbringing, child's personality, family participation, cooperation, spiritual and physical development, systematization, pedagogical competence.

Ўзбекистонда мустақиллик йилларида мисли кўрилмаган янги ланишлар ва ўзгаришлар даври бўлди, десак муболаға бўлмайди. Давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида эришилаётган улкан натижалар Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев раҳбарлигида танланган тараққиёт йўлининг порлоқ эканлиги, юртимизда тинчлик ва барқарорлик, изчил иқтисодий-ижтимоий ривожланишни таъминлаш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш, аҳоли фаровонлиги ва турмуш

даражасини ошириш каби йўналишлар суверен давлатимизнинг адолатли ва инсонпарвар ички сиёсатида доимий устувор бўлиб келаётгани, улар сирасида жамиятнинг маънавий юксалиши ва шахс маънавий камолотига берилаётган эътибор алоҳида ўрин эгаллашини тўла исботлади. Мактабгача таълим учун компетентли-йўналтирилган “Мактабгача таълим ва тарбиянинг Давлат стандарти” таркибига киритилган «Илк қадам» Давлат ўқув дастурининг ишлаб чиқилиши, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати томонидан тасдиқланган илк ва мактабгача ёшдаги болаларни ривожлантиришга қўйиладиган Давлат талабларининг янгиланиши ҳисобланади. Давлатнинг бу икки ҳужжати мактабгача таълим соҳасидаги бошқарувчилар, мактабгача таълим тизимидаги педагоглар турли хилдаги МТТ ларда таълим олувчи ҳар бир боланинг юқори сифатли таълим олишини таъминлаш мақсадларида йўриқнома сифатида фойдаланадиган асосий ҳужжатлар бўлиб ҳисобланади. Мактабгача таълим ташкилоти (МТТ)нинг давлат ўқув дастури Ўзбекистон Республикасида илк ва мактабгача ёшдаги болаларнинг ривожланишига қўйиладиган Давлат талабларига мос ҳолда ишлаб чиқилган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат бўлиб, унда мактабгача таълим ташкилотининг мақсадлари ва вазифалари, ўқув-тарбиявий ишларнинг асосий ғоялари акс этган, шу жумладан, таълимнинг кейинги босқичига ўтишда боланинг асосий компетенциялари белгилаб берилган.

Мактабгача ёшдаги болаларга сифатли таълим-тарбия бериш давлат аҳамиятидаги вазифа эканлигини барчамиз яхши биламиз. Мактабгача таълим ҳаётий қарашлар билан ўлчанганда қисқа вақтни ташкил қилса ҳам, ҳаётнинг кейинги йиллари учун таъсири жуда аҳамиятлидир. Мактабгача таълим соҳасидаги кенг кўламли ислохотлар, янгиланишлар, ўқув-моддий негизни такомиллаштириш, капитал қурилиш, реконструкция ҳамда маънавий-маърифий йўналишлардаги олиб борилаётган ишлар мамлакатимизда баркамол авлод таълими ва тарбиясида энг долзарб, устувор масалалардан бири эканлигини ҳисобга олганда педагог кадрлар малакасини оширишнинг замонавий талаблар даражасида бўлиши қанчалик муҳим аҳамиятга эга эканлиги яққол кўринади. Келтирилган асосларга кўра педагог тарбиячиларни инновацион фаолиятга тайёрлаш ва илмий-методик таълимотини такомиллаштириш мазкур йўналишдаги долзарб муаммо бўлиб ҳисобланади. Мактабгача таълим ташкилоти педагог тарбиячиларини касбий фаолиятга бўлган инновацион ёндошувини бола таълим-тарбиясини узвийлигини таъминлаш сифатини ошириш ва унга мос илмий-методик таъминотни яратишга имкон бериш билан мазкур мавзунинг долзарблиги ва ижтимоий жиҳатдан зарурлигини ҳам белгилаб беради. Мактабгача таълим ва мактаб ҳамкорлиги юзасидан турли соҳа олимлари томонидан илмий

ишлар олиб борилган бўлсада, бироқ педагогик кўникмаларини шакллантириш тизимини такомиллаштиришга йўналтирилган педагогика жараёни илмий асослаш ҳамда махсус тадқиқ этиш заруриятининг сақланиб қолаётганлиги бу борада жиддий илмий ёндошувлар, замонавий билимларга бўлган эҳтиёж юзага келганлигини кўрсатмоқда. Болаларни таълим-тарбиясида мактабгача таълим, болаларни мактабга тайёрлаш муаммолари бўйича А.Сулаймонов, Л.Мўминова, Ф.Қодирова, М.Расулова, Б.Р.Жўраева, Г.Амирова, Д.Г.Бобоева, Ш.Шодмонова, М.Асқархўжаева, К.С.Шодиева, Ф.Б.Валихўжаева, Х.К.Мамедов, Х.А.Мелиев ва бошқалар. МДХ олимларидан Э.А.Нанейшвили, Н.А.Васильева, Н.Ньюкомб, Н.Н.Жирнова, В.В.Давидов, Н.А.Менгинская, Е.А.Авилова, хорижлик олимлардан А.Кирстен, К.Роксана, Кейт Берк Уолшлар ўзларининг тавсияларини ишлаб чиққанлар.

Мактабгача таълим ташкилотларида бола ривожланишининг асосий йўналишлари бўйича машғулотлар сифати ва самарадорлигини ошириб бориш бўйича илғор тажрибалар, ўзига хос ёндашувлар, ота-оналар билан ҳамкорлик ижодкор педагоглар томонидан амалда қўлланмоқда, шунингдек, илмий тадқиқотлар натижалари асосида тегишли тавсиялар ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилмоқда. Улар асосида мактабгача ёшдаги болалар ривожланиши бўйича таянч режа ва дастурларни такомиллаштириб бориш назарда тутилади. Режалаштирилган фаолиятимизнинг самараси сифатида авваламбор, тизим педагог-тарбиячиларининг салоҳиятига алоҳида эътибор қаратилиши лозим. Бу борадаги ишларнинг амалдаги исботини мактабгача таълим ташкилотлари раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишга қўйиладиган Давлат талаблари асосида курсларнинг ўқув-мавзу режа ва дастурлари ишлаб чиқилганлиги ва унинг такомиллаштирилганлиги, курс машғулотлари мазмунига тегишли ўзгартиришлар киритилаётганлигида кўришимиз мумкин. Мазкур долзарб йўналишлардан бири мактабгача ёшдаги болани мактаб таълимига сифатли тайёрлаш бола таълим-тарбиясини узвийлигини таъминлашни илмий–услубий жиҳатдан таҳлил қилишдир.

Болаларни мактабгача таълим давридаёқ мактабга сифатли тайёрлаш, илк ва мактабгача ёшдаги болаларни ривожланишига қўйиладиган давлат талабларининг бешта соҳаси бўйича ривожлантириш, таълимнинг янги шакллари замонавий –инновацион педагогик технологиялар асосида таълим–тарбия бериш амалга оширилмоқда. Бола ривожланишининг ўзига хослигини ҳисобга олишда аввало шуни тушуниб етиш керакки, барча болалар ривожланишнинг маълум босқичларини босиб ўтадилар, бироқ

бунда ҳар бир бола алоҳида ноёб ва такрорламасдир. Тарбиячилар болаларни айнан бир хил, ўхшаш нарсалар ва фаолият турлари билан таъминлашлари учун уларни ўзига хос, бошқалардан ажралиб турадиган ривожланиш кўрсаткичлари тўғрисида тўлиқ тасаввурга эга бўлишлари лозим. Шунингдек, тарбиячилар бир хил ёшдаги турли болаларнинг қобилиятлари ва қизиқишларидаги фарқларга эътибор билан муносабатда бўлишлари кераклигини мутахассислар алоҳида таъкидлашади. Бунда бола ривожланишининг ўзига хослигига доир жиҳатлар, яъни болалар қизиқишларига жавоб берувчи фаолият турлари, уларнинг ижтимоий ва ҳиссий етуклик даражаси назарда тутилади. Модомики, ҳар бир инсон интеллектуал салоҳиятининг қирқ фоизи у дунёга келган дастлабки йилларда шаклланар экан, сифатли мактабгача таълим олган бола келажакда кўп имкониятларга эга бўлар экан, шунинг учун уларга ёшлигиданок эътиборимизни қаратмоғимиз зарур.

Шундай қилиб, болаларни мактабга тайёрлашда ҳар бир педагог барча фаолиятларни ташкил этса болалар жуда катта ютуқларни қўлга киритадилар, тезда яхши натижаларга эришадилар. Шу сабабли ҳам оналар билан ҳамкорликнинг ҳам самарали йўлларини тинимсиз излаш ва қўллаш лозим. Мазкур мақолада бола таълим-тарбиясини узвийлигини таъминлаш муаммосига қаралди ва юқорида қайд этилганидек шубҳасиз долзарб муаммодир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. «Мактабгача ёшдаги болалар таълим тарбиясини такомиллаштиришнинг муаммо ва ечимлари» мавзусидаги ЖДПИ нинг республика илмий-амалий анжуманнинг мақолалар тўплами.-Жиззах “Иқтисод молия” 2009 йил ,211б
2. Н. Meliyev, Sh. Buranova // The continuity of neighborhood,family and preschool educational organization as a condition of successful adaptation to school life//.Дата публикации 2020/7/15, Журнал Journal of critical reviews, Том 7, Номер11, Страницы 2690-2697.
3. Ш.Буранова // Развитие преемственности махалли, семьи и дошкольного Образовательного учреждения//. Дата публикации 2019/5/17 // Материалы Международной научно-практической конференции на тему: Достижения женщин в области науки, образования, культуры и инновационных технологий //, Том 2, Страницы 175-180.

